

16

МУЗЕЈ СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

16

ПРИНОВЕ МУЗЕЈА СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

од

П. С. ПАВЛОВИЋА.

Прештампано из Геолошких Анала Балканског Полуострва
Књига VII. свеска 2.

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1923

ПРИЛОЗИ ЗА ПОЗНАВАЊЕ ТЕРЦИЈАРА У СРБИЈИ.¹

1. Медитеранска фауна из млавског среза.

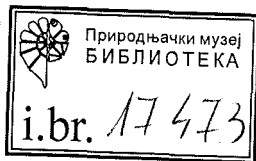
Прегледајући и уређујући приновљене збирке у Музеју Српске Земље, наишао сам на једну пошилику г. Влад. Мишковића, рударског инспектора. То су три мале збирке терцијарних мекушаца из млавског среза у округу пожаревачком. Медитеранску фауну из села Каменова сачињавају ове врсте: *Buccinum Schönni* R. Hörn. et Auing., *Bucc. restitutum* Font., *Pyrula cf. cornuta* Ag. (јако изломљена), *Cerithium minutum* Ser.,? *Murex* spec. (сачуван само горњи, апикални, део љуштуре) и три комада јако истрвене острице, која најпре може бити *Ostrea gingensis* Schloth. sp.

Налазак ове фауне у вези са медитеранском пирулом (*Pyrula cornuta* Ag.), коју је још 1896 год. нашао код Ђовдина пок. проф. Жив. Ј. Јуришић, од великог је интереса за распрострањење залива негдашњег Другомедитеранског Мора, који се са севера увлачило у Србију од Голупца и села Војилова.

2. Сарматска фауна код Белих Вода.

Раније сам приказао фауну прелазних слојева између сарматског и понтиског ката (Записници С. Г. Д., X, 1900), а осим тога и фораминиферски род *Semseya* нађен код Белих Вода. Сада сам одлучио да пратим фауну из слоја у слој. 1922 год. дала ми се прилика, да, са г. професором Петковићем и његовим ученицима, сакупим доста материјала из нивоа одакле извире, у великој количини, на ободу макишке долине, онај извор што носи име Беле Воде. То је вапно-

штено на збору Српског Геолошког Друштва, 10 марта 1923.

вити, жућкасти лапорац са мноштвом шупљина од фосила. Китом добијао сам позитиве и могао одредити ову фауну:

Modiola marginata Eichw., врло крупан облик, нема интермедијарних ребара као у Бугловци. Чест фосил у овој локалности. *Cardium latisulcatum* Münst., јавља се врло често. Много је ређи *Cardium protractum* Eichw, јер је нађено само 6 комада. *Mastra podolica* Eichw. (18 ком.), облик позади јако извучен. *Tapes gregaria* Partsch (14 ком.), *Trochus pictus* Eichw. (4 ком.), *Trochus* cf. *sarmato-anceps* Sinzow, *Bulla Lajonkaireana* Bast. (10 ком.), и један *Vuccinum* из групе врло издужених букцина.

Фауна је чисто сарматска и одговара Синцовљевој доњем — ервилиском кату.

3. Сарматска фауна из потока Прњавора код манастира Раковице.

Г. проф. Влад. К. Петковић уступио ми је сав терцијарни материјал, који је сакупио, октобра месеца 1909. год., приликом екскурзије за израду детаљне геолошке карте околине Београда.

Припремивши материјал за проучавање, из њега сам могао одвојити ове врсте:

<i>Cerithium pictum</i> Bast.	<i>Rissoa (Mohrensternia) angulata</i>
<i>Trochus spec.</i>	Eichw.
<i>Bulla truncata</i> Adams	<i>Risson (Mohrensternia) turricula</i>
„ <i>Lajonkaireana</i> Bast.	Eichw.
<i>Hydrobia Frauenfeldi</i> Hoern.	<i>Tapes gregaria</i> Partsch
<i>Rissoa (Mohrensternia) inflata</i> Andr.	<i>Modiola marginata</i> Eichw.
	<i>Cardium spec.</i>

Церит је врло редак—само један комад. Од *Bulla* много је чешће *B. Lajonkaireana* Bast. Најчешћи је фосил *Rissoa inflata* Andr., после тога долази *R. angulata* Eichw., трећа врста, *R. turricula* Eichw, много је ређа. Често се јавља и *Tapes gregaria* Partsch. *Modiola* је у фрагментима. По свему цитираном и овде имамо посла са нижим сарматским нивоом.

4. Барски поток.

И овај материјал из београдске околине уступио ми је г. проф. Петковић. У њему сам нашао:

<i>Polystomella aculeata</i> d'Orb.	<i>Rissoa angulata</i> Eichw. (ређа).
„ <i>crispa</i> Lam.	<i>Hydrobia Frauenfeldi</i> Hoernes
<i>Columbella scripta</i> Bell. (1 прим.)	(ретко).
<i>Buccinum Verneuilid'</i> Orb. (1 ком.)	<i>Bulla Lajonkaierana</i> Bast. (17 ком.)
<i>Murex sublavatus</i> Bast. (2 „)	<i>Ervilia podolica</i> Eichw. (врло честа).
<i>Cerithium pictum</i> Eichw. (6 „)	<i>Tapes gregaria</i> Partsch <i>dto</i>
„ <i>rubiginosum</i> Eichw. (врло	<i>Cardium obsoletum</i> Eichw. (доста
чест).	честа).
<i>Trochus spec.</i>	<i>Modiola cf. volhynica</i> Eichw. (два
<i>Nerita picta</i> Fér.	истрвена примерка)
<i>Rissoa inflata</i> Andrz. (често).	

5. Сарматска фауна из Сремчице.

Са својих екскурзија по Посавини, ставио ми је г. Петковић на расположење комаде затворено плавкасте песковите глине да му одредим фосиле у њој. Пропирањем на ситима и решетима разне честине, одвојио сам и после детерминисао ове врсте:

<i>Columbella scripta</i> Bell. (2 ексем- плара),	<i>Bulla Lajonkaireana</i> Bast. (6 при- мерака),
<i>Buccinum duplicatum</i> Sow. (3 ек- семплара),	<i>Hydrobia acuta</i> Drap.
<i>Cerithium pictum</i> Bast. (најчешћи облик),	„ <i>Frauenfeldi</i> Hörnés
<i>Cerithium rubiginosum</i> Eichw. (8 примерака),	„ <i>striata</i> nov. spec. (3 при- мерка).
<i>Cerithium nodosoplicatum</i> Hörn. (8 примерака),	<i>Cardium obsoletum</i> Eichw. (чешћи),
	„ <i>plicatum</i> Eichw. (ређи).
	<i>Modiola marginata</i> Eichw. (чешћа)
	„ <i>volhynica</i> Eichw. (ређа).

Осим тога има доста фораминифера, нарочито из фам. *Miliolida*.

Међ гастроподима нашао сам три примерка хидробија—а оне су у опште ретке—које се разликују од познатих ми сарматских. Назвао сам је *Hydrobia striata* а карактерише се, што на љуштури има врло fine цртице (*striae*). У том погледу опомиње на Ајхвалдову *Rissoa turritella* из Зуковче (*Lethaea Rossica*, III. str. 275. Tab. X fig. 18); од ње се разликује много мањим бројем завојака и већим и надувенијим последњим завијутком, који опет има оштар обод на гротлу. По спиралним линијама опомиње на Фрауенвелдову *Paludina spiralis* (M. Hoernes. Foss. Mollus. d. Wiener—Beckens.

I., стр. 536. Taf. I, Fig. 47), која опет има посувраћен и задебљао усни обод, што није случај код примерака из Сремчице.

По целокупној фауни у Сремчици су развијени слојеви доњег нивоа сарматске ештаже.

6. Сарматски фосили из Винче.

Јула месеца 1909. год. прикупио сам, у друштву са г. М. Луковићем, нешто сарматских фосила у страни брда изнад винчанског гробља. Материјал је жућкасти песак, а из њега сам одвојио и одредио ове врсте:

<i>Buccinum duplicatum</i> Sow. (8 ком.).	<i>Bulla Lajonkaierana</i> Bast. (8 ком.)
<i>Murex sublavatus</i> Bast. (1 комад).	<i>Ervilia podolica</i> Eichw. (доста често, примерци ломљиви).
<i>Pleurotoma Döderleini</i> М. Ноерн. (1 комад).	<i>Mastra podolica</i> Eichw. (десетак, већином поломљених, пример.).
<i>Cerithium pictum</i> Bast. (врло много).	<i>Donax lucidus</i> Eichw. (2 комада).
„ <i>rubiginosum</i> Eichw. (скоро тако исто).	<i>Tapes gregaria</i> Partsch (десетак изломљених екземплара).
<i>Cerithium disjunctum</i> Sow. (2 примерка).	<i>Cardium obsoletum</i> Eichw. (најчешћи фосил овог места).
<i>Cerithium nodosoplicatum</i> Sow. (1 примерак).	<i>Cardium plicatum</i> Fichw. (1 читав, 2 изломљена комада).
<i>Trochus angulatus</i> Eichw. (18 ком.).	<i>Cardium protractum</i> Eichw. (све изломљене љуштуре).
<i>Nerita picta</i> Fér. (6 истрвених примерака).	<i>Modiola volhynica</i> Eichw. (3 фрагмента).
<i>Hydrobia acuta</i> М. Ноерн. (8 ком.).	
<i>Bulla truncata</i> Adams (3 „).	

Сви ови фосили указују: да је и на овом месту развијен доњи хоризонт сарматске ештаже.

7. Сарматска фауна из Лозовичког Потока.

Из овог места, које се налази у ритопечком атару, узето је неколико примерака церита, по којима је одређена старост песку у коме се налазе. Шкољке су врло трошне и тако поломљене, да им се ни род није могао одредити. Од церита нађени су: *Cerithium pictum* Eichw. (најчешћи), *Cer. rubiginosum* Eichw. (1 примерак) и *Cer. nodosoplicatum* М. Ноерн. (4 фрагмента).

8. Сарматска фауна са Белог Брда у ритопечком атару.

Са овог места донео је г. проф. М. Луковић, септембра месеца 1922. год., комадиће лапораца, жућкасте и прљаво

модре боје, са мноштвом поизодвајаних и рђаво очуваних церита. У првом материјалу наводи се само крупна ервилија (*Erv. podolica* Eichw.) са отисцима од липша. Други је обила-тији сарматским врстама и у њему су нађени и одређени ови фосили: *Cerithium pictum* Eichw., *Cerith. disjunctum* Sow., *Ervilia podolica* Eichw., *Maetra podolica* Eichw. и *Cardium plicatum* Eichw. Највише има церита (*Cerith. pictum* Eichw.) а од шкољака *Cardium plicatum* Eichw. Најређи је фосил—само два ситна комада—*Maetra podolica* Eichw.

9. Сарматска фауна између Ритопека и Плавинаца.

Из жутог песка, који се налази на путу идући из села Ритопека низ Дунав ка месту званом Плавинци, издвојена је ова фауна: *Buccinum duplicatum* Sow. (10 ситних комада); *Columbella scripta* Bell. (1 само примерак); *Cerithium pictum* Bast. (у великом броју примерака); *Cerith. rubiginosum* Eichw. (19 ком., чини прелаз ка *Cer. Comperei* d' Orb.); *Cerith. nodosoplicatum* M. Hoernes (доста чест); *Bulla Lajonkaierana* Bast. (20 комада); *Cardium obsoletum* Eichw. (10 ком. у фрагментима); *Card. plicatum* Eichw. (раздробљених 10 ком.); *Tapes gregaria* Partsch (са изузетком једног примерка, све су ситне—младе—индивидуе, 25 ком.); *Donax lucidus* Eichw. (1 примерак), *Solen subfragilis* Eichw. (2—3 ком.) и *Maetra podolica* Eichw. (4 фрагмента).

10. Сарматски фосили из Болеча.

Потичу из два места: испод Јаруге што полази од Горње Капије на Раскршће и са Болечке Косе. Са првог места (у цементираном песку) могла су се запазити два кардијума: *Cardium obsoletum* Eichw. и *C. plicatum* Eichw.—Са Болечке Косе, као и из првог места, донео је г. проф. Луковић више пужева и неколико фрагмената од шкољака, који су такође сарматски; јер су одређени: *Buccinum duplicatum* Sow., *Cerithium pictum* Eichw. (најчешћи облик), *Cerith. disjunctum* Sow. (само 1 комад), *Cerith. rubiginosum* Eichw. (7 ком.), *Cerith. nodosoplicatum* Höernes (10 примерака). Од шкољака: комади од *Maetra podolica* Eichw., *Cardium obsoletum* Eichw. и *C. plicatum* Eichw.

11. О сарматској фауни из Јагњилског Потока.

Серија сарматских слојева и њихова фауна у Јагњилском Потоку двојачко ме је интересовала. Прво за то, што проф. Ј. М. Жујовић, у својим *Основима за Геологију Краљевине Србије* (стр. 104—105), поред неоспорно сарматских фосила, цитира и корал *Heliastrea crinoidea* Reuss — чисто маринско медитерански облик и што је, по подацима пок. Панте Богдановића некадашњег учитеља јасеничког, направљена забуна о овој локалности. У расправи *О терцијару Тимочке Крајине* (XXIX Глас, стр. 23—24, 57—58) наводе се фосили (6 врста) са места званог Богданов Крак — на граници јасеничког и малајничког атара — где се спајају Малајнички и Јасенички Поток, па се продужавају у уску клисуру, која чини десни крак Јагњилског Потока. Леви крак овог потока долази опет из малајничког атара. „На врху Богдановог Крака распрострањен је сарматски кречњак препун љуштура *Mastra podolica* Eichw., поред којих се налазе још, али ређе, и љуштурице *Ervilia cf. podolica* Eichw. и парчад неких других, али неодредљивих мекушаца. Испод овог кречњака налази се затим у моћној серији поређани слојеви од разноврсног материјала: песак, глина, лапорци итд. Исти је такав материјал распрострањен и у левом краку Јагњилског Потока. У целој овој серији нисмо могли наићи фосила“..... „Код саставака левог крака Јагњилског Потока с десним најинтересније је место за геолога: овде се јавља и прави фосилни ниво доњег дела сарматске етаже, и у исто време види се и додир кристалоносног терена с терцијарним. Преко гнајса долази прво крупнозрни песак, местимице шљунковит и с валуцима, па онда настаје песковита глина, у којој се јасно распознају две танке жице лигнита, затим један ниво модрикасто-плаве глине, препун церита (махом *Cerithium Duboisi* Hörnes), па жућкаст песак с доста али већином трошних фосила (међ којим смо могли разазнати *Cerith. Duboisi* Hoern. и *Murex sublavatus* Bast.) и напоследку исти онакви слојеви какве смо виђали у горњем делу Јагњилског Потока. Кречњак дакле с *Mastra podolica* Eichw., који смо разгледали на Богдановом Краку, чини овде горњи ниво сарматске етаже, а слојеви песка, глине (са жицама лигнита) и лапораца долазе у подину његову.

Цела серија издигнута је, услед набирања под углом од 45° (а гдешто и више); пад им је у главnome ка И. а пружање са С. на Ј.“ У истој књизи на стр. 27., у напомени — цитира се да је Жујовић нашао у *другом једном пошоку*, који наводи под именом Јагњилски Поток (?) на врло згодан усек, у коме је проматрао подину сарматског кречњака: „доста моћну серију слојева жутог песка, чистог или глиновитог, с једним слојем лигнита од 0·2 м. дебљине и мноштвом церита“ и излаже цела фауна, коју је тамо констатовоао.

Августа месеца 1921. године, долазио сам са г. Мих. Рашковићем у село Видровац. Задржавајући се врло кратко време на десној обали такозв. Барског Потока прикупљао сам, у плавкастим глиновитим песковима и жутиим песковима, фосиле, који карактеришу доњи сарматски хоризонт. Зато је време г. Рашковић био љубазан, па је прешао на леву обалу његову и у правцу ка Корњету скупљао материјал из вапновито песковитих стена и кречњака. Цео овај терен и на једној и на другој страни потока клизи у врло великом обиму и подводан је. Морали смо се брзо вратити у Неготин.

Екскурзија 26. јула 1922. — у друштву са г. г. Станиславом Стефановићем учитељем видровачким и Војиславом Стефановићем суплентом из Неготина — имала је задатак, да се по могућности, утврде разни нивои сарматске етаже, који су ми изгледали могућни према кратком времену трајања прве екскурзије.

Овога пута прешао сам на леву обалу Јасеничке Реке, ишао Барским Потокom — левом притоком њеном — до жутих пескова и плавкасте иловаче у десној обали, па онда прешао на леву и испео се до платоа Корњета, који је покривен младом и местимице проређеном шумом. Камаља, кречњачких стена, овде нема нигде развијених; али је кречњак неоспорно развијен на малом растојању од површине, јер се у свима искрченим њивама наводи мноштво кречњачких комада с крупним сарматским мактрама. Представнике из фам. *Dreissensida* — који би указивали на присуство млађих нивоа — нисам нашао и ако сам се на терену дуго задржао и пажљиво тражио међу гомилама избаченог камења, које су тамошњи сељаци употребили као синоре за своје новоискрчене и кукурузом засејане њиве.

Одавде смо окрећули, прешавши Барски Поток у горњем току његовом, преко Тршевина на Слани Брег и онда сишли у Јагњилски Поток. Јако нагнута, плавкастосива, песковита глина, која лежи преко старих стена, садржи доста ситних остреа и корале. У жућкастом, крупнозрном песку из исте серије слојева наишао сам на једну шупљину. Китом сам извадио отисак и овај је показао, да је ту лежала љуштура од повећег усамљеног корала. Ови пескови неоспорно припадају другој медитеранској етажи. Преко њих, са свим конкордантно, налажу песковите глине исте боје, са једним слојем угља. То ће извесно бити исти слој који и Жујовић помиње, у својим Основима, из Јагњилског Потока. Нешто ниже идући низ реку, показивали су нам место, где су некад предузимати рударски радови, који су остали безуспешни, па због тога и напуштени.

Из поменутога слоја скупљено је доста материјала и издвојени и проучени су ови фосили:

<i>Murex sublavatus</i> Bast.	<i>Rissoa striata</i> Eichw. (= <i>R. Eichwaldi</i> n. sp.)
<i>Cerithium pictum</i> Bast.	<i>Bulla Layonkaireana</i> Bast.
„ <i>Duboisii</i> Hörnes.	„ <i>truncata</i> Adams
<i>Trochus cf. marginatus</i> Eichw.	<i>Amnicola punctum</i> Eichw.
„ <i>quadristriatus</i> Dub.	<i>Ervilia podolica</i> Phil.
„ <i>pictus</i> Eichw.	<i>Mactra podolica</i> Eichw.
„ <i>angulatus</i> Eichw.	<i>Syndosmya inflata</i> Eichw. sp.
<i>Nerita picta</i> Fér.	<i>Cardium obsoletum</i> Eichw.
<i>Rissoa inflata</i> Andrz.	„ <i>plicatum</i> Eichw.
„ <i>turricula</i> Eichw.	<i>Modiola marginata</i> Eichw.
„ <i>var. striata</i> Eichw.	„ <i>volhynica</i> Eichw.
„ <i>angulata</i> Eichw.	

У овој фауни најчешћи је облик *Cerithium pictum* Bast. и *Cardium obsoletum* Eichw.; затим долазе *Rissoa (Mohrensteria) inflata* Andrz., па *R. angulata* Eichw., даље ситна *Ervilia podolica* (до триестак комада), *Modiola volhynica* Eichw. (26 комада). *Mactra* и *Syndosmya* изломљене су (десетак комада). Врло је ретка *Modiola marginata* Eichw. (1 екземплар) и *Murex sublavatus* Bast. (2 примерка).

12. Прелазни „сарматско — понтиски слојеви“ у Београдском Подунављу.

Са главе Лововичког Потока, крај пута за Закопачу, 1.50—2 км. од друма — а у атару истог села — нашао

је г. Милан Луковић прљаво жућкасти конгломерат, састављен од ситних зрнаца кварца и мноштва одломака од разних, ситнијих и крупнијих, мекушаца. Састојци су ови везани вапновитом супстанцом. Из шупљина његових китом сам извадио отиске, по којима сам познао, да ту имамо мешавину сарматских и понтиских фосила, јер сам одвојио:

Cardium obsoletum Eichw. (у фраг-
ментима и доста често) *Cerithium pictum* Bast.
Melanopsis impressa Bonelli Sison.

На једном комаду види се и калуп од неке повеће конгерије. Изломљена је и цокварена; али по контурама рекао бих да је врста *Congerina Partschii* Czjž. Слојеви у којима се ови фосили налазе одговарали би слојевима са сличном фауном код Белих Вода у београдској околини.

Са истог места или из близине, јер на етикети стоји истоветна забелешка,¹⁾ донео је г. Луковић комаде од жућкастог и пепељастог лапора, који садрже мноштво глатких остракода а од мекушаца: један округласти лимнокардијум са мноштвом ребара и танким љуштуром. Он личи на *Limnocardium desertum* Stol. Други је више дугуљаст и опомиње на оне Брусинине из групе *Limnoc. Stoosi* (L. Jagići и Лерентејов *L. Andrusovii*). Због каквоће материјала не може се ближе спецификовати. Нађен је и један *Pisidium* (изломљен). Сем тога, заједно са овим лимнокардидима, налазе се комади и отисци једног глатког *Planorbis-a*, који се такође не може ближе одредити. Свакојако, овај и овако одређени материјал указује на седimente, који су се таложили у мирном и ослабљеном басену „доњепонтиске етаже“.

13. Терцијар у околини села Заклопаче.

Проф. Мил. Луковић донео је у Музеј Српске Земље, са својих екскурзија крајем септембра 1922. год., из атара овог села доста материјала са фосилима.

Прво је жути песак, цементом у пешчар везан, између Бара и Старог Села. У њему се поред ситних лимнокардија, виде шупљине од крупног меланопсиса. Отисак китом извађен показао је да је то врста *Melanopsis impressa* Kraus.

¹⁾ „Крај пута за Заклопачу (на 1½—2 км. од друма). Глава Лозовичког Потока 22. IX 1922. год.“

Гастроподи испод цркве у селу тако су трошни и поломљени, да им се ни род не може одредити.

Нешто су боље очувани фосили из Заклопаче „око Бучја, Урвина и Ћелиских Страна“. Одређен је *Melanopsis impressa* Kraus, *Mel. Vindobonensis* Fuchs и један трећи из групе *Mel. Bouéi* Fér.

Са северозападне падине Бучја, у шкриљастој, јако песковитој глини налази се доста отисака и комада једног лимнокрадијума, који је јако у дужину развучен. Долази у групу Фуксовог *L. simplex*. Ближе се не може прецизирати. Поред тога из истог материјала донето је и пуно комада од неке веће конгерије. Можда је *Cong. cf. Partschii* Czjz.; јер је у другим комадима са истог места ова врста поуздано детерминисана.

Најзанимљивији је жути песак из „Старог Села“. Издвојена је велика количина мекушаца. Ту су, по свој прилици, развијени прелазни слојеви између сарматских и понтиских, јер су детерминисане ове врсте: *Planorbis Marinkovići* Brus., *Baglivia streptogyra* Brus., *Melanopsis impressa* Kraus, *Mel. Bouéi* Fér., *Caspia acicula* Brus., *Caspia sp.*, *Buccinum duplicatum* Sow., *Cerithium pictum* Bast., *Cer. nodosoplicatum* Hörnes; *Neritodonta Stanae* Brus., *Congeria Martonfi* Lörenth., *Congeria mytilopsis* Brus., *Cong. ornithopsis* Brus. и *Modiola* spec.

14. Фосили из села Зуца под Авалом.

Из овог места „према саставу путева“ донео је проф М. Луковић неколико крупних *Melanopsis Martiniana* Fér. и из њих су издвојени родови *Caspia*, *Planorbis* и неколико ситних *Limnocardida*. Фауна је слична рипањској и оној из обала потока Карагача у атару села Врчина.

15. Понтиски фосили из Конопљишта.

Са својих екскурзија за израду детаљне геолошке карте донели су из околине села Белог Потока под Авалом г. г. проф. В. Ласкарев и студент С. П. Милојевић и један конгломератичан материјал са овим фосилима:

<i>Melanopsis impressa</i> Kraus.	<i>Melanopsis Bouei</i> Fér
„ <i>Martiniana</i> Fér.	„ var. <i>rugosa</i>
„ var <i>rugosa</i>	Brus.
Handm.	

<i>Melonopsis spec.</i>	<i>Limnocardium sp. (cf. diprosopum</i>
<i>Neritodonta spec.</i>	Brus.)
<i>Congeria balatonica</i> Partsch	<i>Limnocardium banaticum</i> Fuchs
" <i>ungula-caprae</i> Münst	" cf. <i>Schmidti</i> Fuchs
<i>Congeria Schmidti</i> Lörenth.	" cf. <i>simplex</i> Fuchs

16. Прилошци за познавање геолошке грађе Београда.

На углу између Краља Миланове и Милоша Великог улице, — преко пута од Касационог Суда и хотела Лондона — приликом копања темеља нове зграде Јадранске Банке, земљиште је јако у дубину ископано¹⁾. Оно је састављено од леса, чија је највећа дебљина на јужној страни износила 5 метара (на супротној 3). Под лесом лежи жућкасти, јако вапновити лапорцац, који преливен хлороводоничном киселином много пенуша. У овом лапорцу нађено је мноштво отисака фосила, који су одређени овако:

<i>Limnaea croatica</i> Kramb.-Gorj.	<i>Micromelania striata</i> Kramb.-Gorj.
" <i>extensa</i> " " "	" <i>spec.</i>
<i>Planorbis preaponticus</i> Kramb.-Gorj.	<i>Hydrobia spec.</i>
" <i>dubius</i> " " "	<i>Orygoceras levis</i> Kramb.-Gorj.
<i>Valvata spec.</i>	<i>Cardium Cekuši</i> " "
	<i>Cardium cf. preaponticum</i> Kramb.-Gorj.

Најчешћи је фосил *Planorbis preaponticus*. Од *Pl. dubius-a* нашао сам само два примерка. *Limnaea extensa* врло је честа, док је лимнеа са надувеним последњим завојем много ређа (2 екземплара). Род *Valvata* је ретка и рђаво очувана, те се није могла спецификовати. Поред микромеланије са пругама — које се на отисцима, под јачим увеличањем, лепо виде — налази се и друга исто тако дугуљаста микромеланија; али из истог разлога није се могла одредити, као и *Valvata* и ред *Hydrobia*. *Orygoceras-a* сразмерно има доста. Одредио сам само једну (глатку) врсту. Згодних пресека нема, да би се могли запазити попречни прстенови. Кардида је мало. Одредити се могао поуздано само један кардиум.

Према целокупној фауни, слојеви овога жућкастог лапорца депоновали су се у водама, чије је седименте проф. Горјановић првобитно (1890) означио као препонтиске а који се налазе у околини Заграда код села Врпча, Чучерја, Хрп-

¹⁾ Висина је земљишта, према најновијем Плану Београда (од 1920. год.), у размери 1:10.000, 115 метара,

тића итд. Доцније их је¹⁾ схватио као фацију доњепонтиске етаже и изједначио са лирцејским хоризонтом. У Београду је ова формација констатована на крају улице Милоша Великог (преко пута кафане „Лепи Изглед“) и у улици Краљице Наталије (близу данашње Женске Учитељске Школе). Њу сам, као и оригоцераски хоризонт — на основи проучавања разних фауна — схватио као горњи миоцен, којим се завршава сарматска епоха.

17. Горњепонтиска етажа у Белом Потоку.

При грађењу железничке пруге Топчидер — Мала Крсна у атару белопоточком направљен је тунел испод крагујевачког друма. Тунел је отприлике 2 км. дугачак. Лежи на 66 метара испод крагујевачког друма и пролази кроз угасито плави, јако глиновиити лапорац. У њему има доста фосила, од којих ми је прве донео г. проф. В. Ласкарев, које је прикупио приликом геолошког картирања београдске околине. Захваљујући г. г. инжињерима Шрепловићу, Б. Јовановићу, Димитријевићу и Нишлићу, ја сам имао прилике, 19. новембра прошле (1922 год.), да, уз помоћ њихову, сакупим доста фосила из избаченог материјала из тунела (од изласка његовог до клм. 19+900), а осим тога г. г. Димитријевић и Нишлић послали су у неколико махова доста материјала из кога сам за сад издвојио, препарисао и добио знатан број мекушаца.

Према извршеним одредбама ту су нађени:

<i>Valenciennesia cf. Reussi</i> Neum.	<i>Limnocardium diprosopum</i> Brus.
<i>Boškovića Maceki</i> Brus.	„ <i>pterophorum</i> Brus.
<i>Planorbis</i> sp.	<i>Congeria croatica</i> Brus.
<i>Limnocardium cf. Rogenhoferi</i> Brus.	„ <i>zagrabiensis</i> Brus.
„ <i>zagrabiense</i> Brus.	„ <i>Markovići</i> Brus.
„ <i>Okrugići</i> Brus.	„ <i>rhomboidea</i> M. Hoernes
„ <i>Majeri</i> M. Hörnes	<i>Dreissensia auricularis</i> Fuchs.
	<i>Pisidium cf. Krambergeri</i> Brus.

Већ ова и оваква фауна указује на горњи хоризонт понтиске етаже — на хоризонт с *Congeria rhomboidea*, који се налази у непосредној околини Загреба у обалама потока Округљака.

¹⁾ в. Dr. Gorjanović — Kramberger. Geolog. pregledna karta Kraljevine Hrvatske — Slavonije. (Zona 22. col. XIV). str. 42. Zagreb 1908.

Résumé.

Matériaux pour l'étude du Tertiaire en Serbie.

Par P. S. Pavlović.

L'auteur présente les listes des fossiles et quelques renseignements sur les terrains tertiaires dans les endroits suivants:

I. La faune *méditerranéenne* 1) dans le district de Mlava.

II. Les faunes *sarmatiques*: 2) de Bele Vode (près de Žarkovo), 3) de Prnjavor Potok près de Manastir Rakovica, 4) de Barski Potok (les environs de Belgrade), 5) de Sremčica, 6) de Vinča, 7) Potok Lozovički (près de Ritopek), 8) du Belo Brdo (Ritopek), 9) de Plavinci (près de Ritopek). 10) de Boleč, 11) de Jagnjilski Potok (bassin du Timok).

III. Les couches transitoires „*sarmato — pontiennes*“ des environs de Belgrade: 12) de Lozovički Potok (Ritopek), 13) des environs de Zaklopača, 14) du village de Zuce, 15) de Konopljište (pres de Beli Potok).

IV. Les matériaux pour la connaissance de la constitution géologique de Belgrade.

V. 17). L'étage *pontien supérieur* de Beli Potok.

